

державних і комунальних закладах охорони здоров'я (середньодобові набори продуктів).

Тому вбачається доцільним внести окремі зміни до розділу 5 «Державні соціальні нормативи у сфері охорони здоров'я» Державного класифікатора соціальних стандартів та нормативів.

У зв'язку з тим, що поняття «медична реабілітація», визначене Законом № 3611-VI, передбачає застосування не тільки лікувальних заходів, а медичних та інших заходів, а в Законі № 2961-IV міститься визначення терміна «реабілітаційні заходи» як комплексу заходів, якими здійснюється реабілітація інвалідів, пропонується викласти підрозділ 5.3 розділу 5 Державного класифікатора соціальних стандартів та нормативів у такій редакції:

«Нормативи надання медичної допомоги, що включають обсяг діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур:

- норматив надання діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур, реабілітаційних заходів в амбулаторно-поліклінічних умовах;
- норматив надання діагностичних, лікувальних та профілактичних процедур, реабілітаційних заходів в стаціонарних умовах».

Законом № 2961-IV визначено поняття «реабілітаційна установа» як установа, підприємство, заклад, у тому числі їх відділення, структурні підрозділи, незалежно від форми власності, що здійснює реабілітацію інвалідів і дітей-інвалідів відповідно до державних соціальних нормативів у сфері реабілітації. В Україні існують заклади, що одночасно є реабілітаційними установами та санаторно-курортними закладами (Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Крим», Центр медичної реабілітації та санаторного лікування «Пуша-Водиця»). Тому вбачається доцільним доповнити підрозділ 5.8 розділу 5 Державного класифікатора соціальних стандартів групою 5.8.3 – норматив санаторно-курортного забезпечення осіб, яким призначено медичну реабілітацію.

Також доцільним є доповнення підрозділу 5.9 розділу 5 Державного класифікатора «Нормативи забезпечення харчуванням у державних і комунальних закладах охорони здоров'я (середньодобові набори продуктів)» групою «норматив забезпечення харчуванням у реабілітаційних закладах».

Дмитрієва К.І.

*Національний університет «Одеська юридична академія», здобувач кафедри
трудового права та права соціального забезпечення*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВЧЕННЯ ПРО ЧАС ВІДПОЧИНКУ

Перші спеціальні дослідження часу відпочинку у науці трудового права з'явилися одночасно з дослідженням правового регулювання робочого часу ще у XIX ст. Один з перших вчених-трудоваків Е. М. Дементьев не тільки вивчав практичні питання, а й узагальнив зарубіжне законодавство про робочий час і час відпочинку. Значний вплив на розвиток нау-

ки трудового права у той час здійснили дослідження німецьких вчених (П. Геркнер, П. Герц, Р. Зайдель та ін.).

Наприкінці XIX – на початку XX ст. науковцями розглядалися проблеми забезпечення обов'язкового щотижневого вихідного дня, про необхідність якого писали усі дослідники. Б. В. Чредин обґрунтовано пов'язував право на працю і право на відпочинок у контексті права на існування. В цілому у дореволюційній науці проблеми часу відпочинку розглядалися як складові таких інститутів, як робочий час, охорона праці.

У радянський період проблеми правового регулювання робочого часу і часу відпочинку досліджувалися зазвичай комплексно, а роботи науковців в основному зводилися до коментарів чинного законодавства. Хоча вже у 30-х роках з'явилися перші праці, спеціально присвячені часу відпочинку або окремим його видам (Є. М. Данилова, А. Ф. Лях, Я. В. Панін та ін.). Так, Є. М. Данилова відзначала, що змінна робота безпосередньо пов'язана із проблемою роботи у нічний час. Одним із способів послаблення негативних наслідків нічної роботи є скорочення її тривалості (Данилова Е. Н. Нормирование рабочего времени после издания Кодекса законов о труде 1922 года // Вопросы труда. – 1924. – № 2. – С.18-27).

У 60-х-70-х роках проблеми правового регулювання відпусток активно досліджував Л. Я. Гінцбург, який був одним із найбільш відомих радянських фахівців із правового регулювання часу відпочинку (Гинцбург Л. Я. Отпуска рабочих и служащих. – М., 1961; Его же. Трудовые отпуска рабочих и служащих. – М., 1957; Его же. Отпуска рабочих и служащих в СССР. – М., 1973 и др.).

Вчений відзначав, що радянське законодавство первісно вирізнялося значно більш докладним регламентуванням часу відпочинку. Вже Постанова РНК РСФСР від 14 червня 1918 р. «Про відпустки» визначила тривалість щорічної відпустки у 2 тижні. Л. Я. Гінцбург вважав, що зазначений акт визначив принципи надання відпусток робітникам і службовцям, а саме: щорічність; збереження заробітної плати і виплату її наперед у вигляді відпускних; поширення на усіх працюючих; залежність від трудового стажу. Цим щорічні відпустки відрізнялися від інших відпусток, наприклад із хвороби. Вчений виділяв три види відпусток: трудові; з тимчасової непрацездатності; із навчання. Загальними для них ознаками Л. Я. Гінцбург вважав те, що вони надаються особам, які працюють за трудовим договором, і на їх період призупиняється виконання трудових обов'язків, але не припиняються трудові відносини. Відрізнялися названі відпустки передусім за підставами їх надання та цільовим призначенням. Особливо виділялася творча відпустка для написання підручника або дисертації, яка називалася вченим «удаваною відпусткою».

Л. Я. Гінцбург називав такі ознаки трудової відпустки: 1) це час відпочинку; 2) надається робітникам і службовцям; 3) як правило, один раз на рік; 4) після певного періоду роботи; 5) із збереженням посади та заробітної плати; 6) на термін, установлений законом. У науці трудового

права у той час питання правового регулювання відпусток були розглянуті найбільш докладно.

У 80-х-90-х роках проблеми правового регулювання часу відпочинку розглядалися у вигляді коментарів до законодавства, у контексті нормування праці (В. С. Венедіктов В. С., Ю. Н. Коршунов, Л. Я. Островський, І. О. Снігірьова, О. С. Хохрякова, А. В. Ярхо та ін.), менш – на дисертаційному і монографічному рівнях (І. В. Іванова, О. С. Хохрякова).

Радянське трудове законодавство регламентувало час відпочинку досить жорстко та однозначно, що певною мірою обмежувало дослідників, роботи яких в основному мали характер коментарів та навчальної літератури.

Прийняття Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року знову привернуло увагу вітчизняних дослідників до проблем правового регулювання відпусток (Л. П. Гаращенко). У цей час у зв'язку з розробкою проекту Трудового кодексу України окремі питання часу відпочинку обговорюються в науковій літературі.

Російські вчені-трудовики в останнє десятиріччя також в основному досліджують теоретичні та практичні проблеми відпусток (Г. О. Кутафіна, Л. Я. Островський, Н. М. Салікова, Я. М. Скоморохов та ін.). Прийняття нового Трудового кодексу Російської Федерації обумовило видання науково-практичних коментарів та навчальної літератури. Особливо слід відзначити порівняльно-правові дослідження часу відпочинку, виконані І. Я. Кисельовим, Л. П. Гаращенко та іншими дослідниками.

У цей час у вітчизняній науковій літературі активно обговорюються положення проекту Трудового кодексу України в частині регламентації часу відпочинку. Відзначаючи в цілому відповідність проекту міжнародним трудовим стандартам у сфері часу відпочинку і позитивному законодавчому зарубіжному досвіду, вчені водночас звертають увагу на необхідність усунення певних прогалин у правовій регламентації зазначеного інституту.

Таким чином, у становленні та розвитку вчення про час відпочинку слід виділити три періоди: дореволюційний (дорадянський ХІХ ст. – початок ХХ ст.); радянський (1917– 1990 рр.); пострадянський (1991 – до теперішнього часу).

Дейнека В. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ПРИМИРНІ ПРОЦЕДУРИ З РОЗГЛЯДУ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ

На відміну від індивідуальних трудових спорів, Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року досить докладно врегульовані примирні процеду-